

SPORT ORQALI KORRUPSIYA VA FIRIBGARLIKNING OLDINI OLISH**Safarov O'limasbek Sulton o'g'li**

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Jismoniy madaniyat va sport kafedrası stajyor o'qituvchisi.

Telegram orqali bog'lanish uchun: @Ulmasbek_SultonovichSafarov**Elektron pochta: ulmasbek158@gmail.com**<https://orcid.org/0009-0009-9521-2981><https://www.linkedin.com/in/ulmasbek-undefined-66ab353a7><https://share.google/NehdPv4IjDcZwENvZ><https://doi.org/10.5281/zenodo.20383341>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi sport sohasida korrupsiya va firibgarlikning oldini olishning ilmiy-nazariy asoslari, huquqiy mexanizmlari, amaliy yondashuvlari va zamonaviy profilaktika usullari chuqur tahlil qilinadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan korrupsiyaga qarshi kurash, sport islohotlari va shaffof boshqaruv siyosati asosida sport federatsiyalari, professional klublar, sport maktablari, transferlar, musobaqalar o'tkazish, moliyaviy operatsiyalar va infratuzilma loyihalarida korrupsion xavflarni aniqlash, oldini olish va bartaraf etish masalalari yoritilgan. Ilmiy asoslar bo'limida o'zbek olimlari tadqiqotlari va Prezident asarlariga tayangan holda mavzuning nazariy negizlari, tahlil bo'limida amaliy holat, xalqaro tajribani moslashtirish, muammolar, samarali mexanizmlar va istiqbollar ochib berilgan. Maqola sport tashkilotlari rahbarlari, trenerlar, sportchilar, huquqshunoslar, sport menejmenti mutaxassisleri va talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, mamlakatimizda toza va shaffof sport muhitini shakllantirish, sog'lom avlod tarbiyasi va sportning ijtimoiy nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sport sohasida korrupsiya, firibgarlikning oldini olish, shaffof boshqaruv, sport menejmenti, antidoping, transfer tizimi, moliyaviy monitoring, Prezident islohotlari, korrupsiyaga qarshi kurash, sog'lom sport muhiti.

Аннотация. В данной статье научно-теоретически и практически анализируются основы, правовые механизмы, практические подходы и современные методы профилактики коррупции и мошенничества в спортивной сфере Республики Узбекистан. На основе политики Президента Шавката Мирзиёева по борьбе с коррупцией, спортивным реформам и прозрачному управлению раскрываются вопросы выявления, предотвращения и устранения коррупционных рисков в спортивных федерациях, профессиональных клубах, спортивных школах, трансферах, проведении соревнований, финансовых операциях и инфраструктурных проектах. В разделе научных основ на базе исследований узбекских ученых и трудов Президента освещаются теоретические основы темы, в разделе анализа — практическое состояние, адаптация международного опыта, проблемы, эффективные механизмы и перспективы. Статья предназначена для руководителей спортивных организаций, тренеров, спортсменов, юристов, специалистов спортивного менеджмента и студентов и служит формированию чистой и прозрачной спортивной среды, воспитанию здорового поколения и повышению общественного престижа спорта в стране.

Ключевые слова: коррупция в спорте, предотвращение мошенничества, прозрачное управление, спортивный менеджмент, antidoping, система трансферов, финансовый мониторинг, реформы Президента, борьба с коррупцией, здоровая спортивная среда.

Annotation. *This article provides a deep scientific-theoretical and practical analysis of the foundations, legal mechanisms, practical approaches, and modern methods for preventing corruption and fraud in the sports sector of the Republic of Uzbekistan. Based on President Shavkat Mirziyoyev's policy on combating corruption, sports reforms, and transparent governance, it examines issues of identifying, preventing, and eliminating corruption risks in sports federations, professional clubs, sports schools, transfers, organization of competitions, financial operations, and infrastructure projects. The scientific foundations section highlights the theoretical bases drawing on Uzbek scholars' research and the works of the President, while the analysis section covers the practical situation, adaptation of international experience, problems, effective mechanisms, and prospects. The article is intended for heads of sports organizations, coaches, athletes, lawyers, sports management specialists, and students, and serves to form a clean and transparent sports environment, nurture a healthy generation, and enhance the social prestige of sports in the country.*

Keywords: *corruption in sports, prevention of fraud, transparent governance, sports management, anti-doping, transfer system, financial monitoring, Presidential reforms, anti-corruption efforts, healthy sports environment.*

Ilmiy asoslari: Sport sohasida korrupsiya va firibgarlikning oldini olish zamonaviy sport huquqi, menejmenti va korrupsiyaga qarshi kurash fanlarining dolzarb mavzusi hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha qabul qilingan strategiyalar va sport islohotlari bu sohada shaffoflikni ta'minlash, mas'uliyatni oshirish va xalqaro standartlarga moslashishni ustuvor yo'nalish qilib belgilagan.

Prezidentimizning bir qator asarlarida va nutqlarida "Korrupsiya – rivojlanishning eng katta to'sig'i" degan g'oya ta'kidlanib, sport sohasida bu illatni yo'q qilish orqali yoshlar tarbiyasi va milliy sport nufuzini mustahkamlash zarurligi urg'ulanadi.

Xususan, sport federatsiyalari, klublar va musobaqalar o'tkazishda ochiqlikni ta'minlash, moliyaviy hisobotlarni raqamlashtirish va mustaqil monitoring tizimini joriy etish bo'yicha topshiriqlar berilgan.

Ilmiy jihatdan korrupsiya sportda quyidagi shakllarda namoyon bo'ladi:

1. Moliyaviy korrupsiya — byudjet mablag'larini o'zlashtirish, transferlarda "qora" pullar, sponsorlik shartnomalaridagi sxemalar.
2. Tashkiliy firibgarlik — musobaqa natijalarini oldindan sotib olish (match-fixing), sudya va hakamlar poraxo'rliqi.
3. Doping va tibbiy firibgarlik — taqiqlangan moddalarni yashirish, soxta tibbiy hujjatlar.
4. Infratuzilma loyihalaridagi korrupsiya — qurilish tenderlaridagi suiiste'mollar.

O'zbek olimlari (huquqshunoslar, sport pedagogikasi va iqtisodiyot mutaxassisleri) bu mavzuni chuqur o'rganishgan. Ular sportdagi korrupsiya ijtimoiy ishonchni pasaytirishi, yoshlar tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi va iqtisodiy zarar yetkazishini ilmiy jihatdan isbotlagan.

Prezident farmonlari va strategiyalari bu tadqiqotlar uchun mustahkam huquqiy va siyosiy asos yaratgan.

Ilmiy asoslarning asosiy komponentlari:

- Korrupsiyaga qarshi kurash nazariyasi (Transparency International, UNODC standartlari).
- Sport huquqi va etikasi.
- Raqamli monitoring va blokcheyn texnologiyalari.

- Profilaktika tizimi (ta'lim, monitoring, javobgarlik).

O'zbekistonda "Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi" va Sport vazirligi hamkorligida joriy etilayotgan mexanizmlar xalqaro tajribani (FIFA, IOC anti-corruption code) milliy sharoitlarga moslashtirishga asoslanadi.

Tahlil bo'limi: O'zbekiston sport sohasida korrupsiya va firibgarlikning oldini olish bo'yicha amaliy tahlil sezilarli ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatmoqda. Prezident topshiriqlari asosida moliyaviy hisobotlarning ochiqligi oshirilgan, transferlar va musobaqa o'tkazish tartibi raqamlashtirilmoqda.

Amaliy misollar:

- Professional futbol klublarida mustaqil audit va KPI tizimi joriy etilgani moliyaviy o'zlashtirishlarni kamaytirgan.

- Antidoping agentligi faoliyati kuchaytirilgani xalqaro musobaqalarda toza sport tamoyillarini mustahkamlagan.

- Sport inshootlari qurilishida elektron tender tizimi qo'llanilishi tenderlarda shaffoflikni oshirgan.

Samarali mexanizmlar:

1. Raqamli platformalar — barcha moliyaviy operatsiyalarni real vaqt rejimida monitoring qilish.

2. Ta'lim va tarbiya — sportchilar, trenerlar va rahbarlar uchun korrupsiyaga qarshi o'quv dasturlari.

3. Ichki nazorat — har bir federatsiya va klubda korrupsiyaga qarshi komissiyalar tashkil etish.

4. Jazolash mexanizmlari — qonunga qat'iy rioya qilish va jamoatchilik nazorati.

5. Xalqaro hamkorlik — FIFA, IOC va WADA bilan yaqin munosabatlar.

Muammolar:

- Ba'zi hududlarda shaffoflik madaniyati yetarli emas.

- Yosh sportchilar o'rtasida "qora" transferlar holatlari.

- Moliyaviy monitoring tizimining to'liq qamrovga ega emasligi.

Xalqaro tajribani moslashtirish orqali takliflar: Germaniya va Skandinaviya mamlakatlaridagi "zero tolerance" siyosati, blokcheyn orqali transferlarni shaffoflashtirish, AI yordamida risklarni oldindan aniqlash. Prezidentimizning korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha doimiy topshiriqlari bu yo'nalishni yanada kuchaytirmoqda.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, kompleks yondashuv orqali sportdagi korrupsiyani 50-70% ga kamaytirish mumkin, bu esa sportning ijtimoiy ahamiyatini oshiradi va yosh avlodda halollik tamoyillarini shakllantiradi.

Qo'shimcha tahlil: gender tengligi va nogironlar sportida korrupsiya xavfini kamaytirish, e-sport va raqamli musobaqalarda yangi firibgarlik shakllariga qarshi choralar, jamoatchilik va ommaviy axborot vositalarining nazorat rolini kuchaytirish kabi zamonaviy jihatlar ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa: Sport orqali korrupsiya va firibgarlikning oldini olish Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligidagi islohotlarning muhim tarkibiy qismidir. Shaffof boshqaruv, raqamli monitoring va ta'lim mexanizmlari orqali sport sohasini tozalash nafaqat sport yutuqlarini, balki jamiyatdagi ishonch va halollik tamoyillarini mustahkamlaydi. Kelajakda bu yo'nalishni yanada rivojlantirish O'zbekiston sportini xalqaro maydonda obro'li va toza ramzga aylantiradi hamda sog'lom avlod tarbiyasiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони.
2. Ўзбекистон Республикасининг "Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида"ги Қонуни (янги таҳрири). 2015 йил 4 сентябрь.
3. Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat-xususiy sheriklik asoslari. **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:** 29.06.2024
4. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12589317>
5. O'zbekiston respublikasida sport marketingini rivojlantirish yo'llari. 29.06.2024
6. **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.12589372>
7. Мирзиёев Ш.М. Жисмоний тарбия ва спорт соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида. ПФ-5924-сон Фармон. 24.01.2020.
8. К вопросам повышения качества образовательной деятельности вузов на основе системного анализа и стратегического менеджмента. 29.06.2024
9. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12593025> **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
10. Sport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini rivojlantrish. 04.09.2024 <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685623> **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
11. O'zbekiston va xalqaro sport tashkilotlari aloqalarida marketingning iqtisodiy ahamiyati. 04.09.2024 **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685654>
13. Xalqaro sportda professional sportni boshqarish modellari 04.09.2024 <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685676> **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
14. Sport menejrlarni tayyorlash o'ziga xos xususiyatlari 04.09.2024 <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685312> **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
15. Sport sohasida samarali boshqarish tizimini takomillashtirish 04.09.2024 <https://doi.org/10.5281/zenodo.12589279> **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li:**
16. Safarov O'. (2024). Jismoniy tarbiya sport tashkilotlarida boshqaruv faoliyatining maqsad va vazifalari. 09.10.2024. Наука и инновация, 2(28), 46–48. <https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/37871>
17. **Safarov O'.** (2024). Sportni boshqarishda yetakchilikning ahamiyati. 09.10.2024. 142–144. <https://in-academy.uz/index.php/yo/article/view/37869>
18. **K.Sh. Ziyadullayev. A.B. Jumaniyazov. Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li.** Sport sohasida sifat menejmentini takomillashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlari. 02.21.2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14902890>
19. **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li.** "Sport tashkilotlarida inson resurslarini boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va ularning samaradorlikka ta'siri" 30.12.2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18093358>
20. **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li.** "Sport tashkilotlarida strategik boshqaruvning samaradorlik ko'rsatkichlarini baholash metodlari" 30.12.2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18093426>
21. **Safarov O'Imasbek Sulton o'g'li.** "Sport sanoatida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda menejment modellarining qiyosiy tahlili" 30.12.2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18093468>

22. **Ziyadullayev Komiljon Shamsiyevich, Jumaniyazov Anvar Bekchanovich, Boyqobilov Akbar Panji o'g'li, Safarov O'lmasbek Sulton o'g'li.** 28.03.2025. "Sport sohasidagi sifat menejmentining asosiy tamoyillari va funksiyalari". <https://doi.org/10.5281/zenodo.15099586>
23. **Safarov O'lmasbek Sulton o'g'li.** "Sport tashkilotlari faoliyati samaradorligini marketing tizimini takomillashtirish orqali oshirish yo'llari." <https://doi.org/10.5281/zenodo.13685343>.
24. **Safarov O'lmasbek Sulton o'g'li, A. Q. Nurullayev.** "The origin and development of athletics" 04.03.2022. <http://www.sciencebox.uz/index.php/jars/article/view/1379>
25. **Safarov O'lmasbek Sulton o'g'li.** "Middle long distance running" 02.03.2022. <http://www.sciencebox.uz/index.php/sjeg/article/view/1360>
26. **Safarov O'lmasbek Sulton o'g'li.** "Jismoniy tarbiya va sportda menejmentning ahamiyati" 08.04.2024. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11098396>